

Mátyás Antal 90 éves

Mátyás Antal generációkat egy olyan korban – már az 1950-es, 1960-as évektől kezdődően – vezetett be a nyugati közgazdaságtan eredményeibe, amelyben a szocialista rendszerekben csupán néhányan vették a bátorságot, hogy ezzel a témával behatóan foglalkozzanak. Merte és akarta vállalni, hogy utat nyisson azoknak a közgazdasági iskoláknak, elméleteknek és módszertani megközelítéseknek, amelyek túlmutatnak a marxista közgazdaságtanon. A közgazdaságtan bonyolult történetén keresztül világította meg a közgazdasági gondolkodás fejlődését. Kimutatta az elméletek következetlenségeit, a valóságtól elrugaszkodó tételek hibáit, és rámutatott az elméleti irányzatok kölcsönhatásaira is. Hosszú éveken át az egyetemeken az ő tudományos kutatásainak eredményeit tartalmazó könyvekből lehetett megismerkedni a nyugati modern közgazdaság történetével, a közgazdasági irányzatokra kiterjedő elméletkritikájával.

Mátyás Antal a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen kezdte meg tanulmányait. A katonai szolgálat, majd a szovjet hadifogság miatt évekre megszakította életének békés korszakát. Ismereteit a Magyar Közgazdaságtudományi Egyetemen bővítette tovább, ahol 1950-ben diplomázott. Az MTA Közgazdaságtudományi Intézetében kezdett dolgozni, majd 1953-ban – éppen 60 éve – a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem oktatója lett. 1957-ben már egyetemi docens és 1966-ban egyetemi tanár. 1970-ben jött el az alkalom arra, hogy megalapítsa a közgazdasági elméletek tanszékét, amelyet 25 éven át vezetett. 1996 óta professor emeritus.

Az önálló közgazdasági elméletek tanszék alapításáról az egyetemünk politikai gazdaságtan tanszéke helyzetének vizsgálatára alakult bizottság elnöke, Sipos Aladár, a pártfőiskola politikai gazdaságtani tanszék vezetője a következőképpen foglalt állást. „Indokoltnak tűnik, hogy az elmélettörténeti csoport külön tanszékként működjön. Ez a tárgy önálló diszciplína, a tanszékvezető személye – Mátyás Antal – adott. A csoport tagjainak munkája eredményeként a tantárgynak jelenleg az egyetemen olyan súlya van, amely szintén indokolja a csoport önálló tanszékké szerveződését.”¹

A modern nyugati közgazdaságtan történetének oktatása olyan sikeres volt a közgazdaság-tudományi egyetemen, hogy sokan úgy vélekedtek: konkrétan ismere-

¹ Közgazdász, 1970. október 1. 1. o.

teket nyertek a polgári közgazdaságtanról, mint a szocialista berendezkedésű országok gazdasági összefüggéseiről. Mások azt szűrték le, hogy az új ismeretek birtokában jobban megértették a marxista közgazdaságtant. Ismét mások pedig bátran hangot adtak annak a véleményüknek, hogy „egyetlen elméleti irányzat sem állhat kritikán felül, egyik sem lehet kizárólagos birtokosa az »igazságnak«, de mindegyikből adódhat elsajátításra érdemes ismeretanyag, felhasználható gondolat, módszer vagy szemlélet” (Szentés [2003] 387. o.). Mátyás Antal egész életpályája bizonyítja ezt, amivel kivívta pályatársai és hallgatói tiszteletét és szeretetét.

Két olyan alapművet írt Mátyás Antal – az 1961-ben megjelent A polgári közgazdaságtan rövid története a marxizmus megjelenése előtt című kötet és az 1979-ben publikált A modern polgári közgazdaságtan története az 1870-es évektől napjainkig című könyv –, amelyet rendre továbbfejlesztett és új dimenziókkal gazdagított (többek között a modern nem marxi közgazdaságtan története; Marx és Keynes gazdaságelméletének összehasonlító elemzése; a hagyományos közgazdaságtan kutatási területének kritikája és kiterjesztése az új intézményi iskola szemléletében). Főbb művei Londonban, New Yorkban, Japánban, Kínában és Bécsben is megjelentek.

Mátyás Antal 1999-ben publikált nagy jelentőségű művéről, A modern közgazdaságtan története című munkájáról Simai Mihály így ír a könyvajánlójában: „Mátyás e könyvében rávilágít arra, hogy a közgazdaságtan nem valamiféle egységes rendszer, hanem olyan sajátos mozaik, amelynek építőelemei különböző korszakokban, országokban és gazdasági rendszerekben dolgozó tudósok hozzájárulása révén álltak össze. Érthető, hogy nem mindig és mindenben illeszkedhetnek egymáshoz.” (Simai [2000] 741. o.) A recenzens kiemeli: „Mátyás kitűnően jellemzi, hogy az egyes iskolák milyen területen járultak hozzá a közgazdasági gondolkodás fejlődéséhez, és miként hatottak egymásra. Fejtegetéseiből kitűnik, hogy az iskolák nem elsősorban a valósághoz, az empirikus vizsgálódásokhoz való viszonyukban, hanem a közgazdasági témák szempontjából a fő kérdések kiválasztásában, a célokban és módszerekben különböztek egymástól.” (742. o.)

Mátyás Antal szerette és segítette a fiatalokat. Erről tanúskodnak a Tudományos Minősítő Bizottságban (1988–1995), az Országos Akkreditációs Bizottság közgazdasági szakbizottságában (1994–1998) és az MTA Doktori Tanácsában (1995 és 2000 között a közgazdasági szakbizottságban, 2000 és 2004 között pedig a Doktori Tanácsban) végzett munkája, előrevivő bírálatai és támogató állásfoglalásai. Az MTA levelező (1990), majd rendes tagjaként (1995) a kutatás minőségét állítva előtérbe határozottan és szenvedélyesen kiállt az arra érdemes fiatalok levelező taggá választása mellett. Még akkor is, ha véleménye esetleg eltért más tudósok véleményétől. Az MTA IX. Osztályának ülésein elhangzott hozzászólásainak mindig súlya és visszhangja volt, amire oda kellett figyelni, mert mindig szakmai (és nem más) érvekkel támasztotta alá őket.

Mátyás Antal a tudományos munkának és az egyetemi oktatásnak szentelte egész életét. Tevékenységét, kutatási eredményeit számos díjjal ismerték el. Így lett az Akadémiai díj (1981), az Állami-díj (1988), a Széchenyi-díj (2001), a Heller Farkas-díj (2003) és a Magyar Közgazdasági Társaság által adományozott Kautz Gyula-díj (2003) megérdemelt tulajdonosa.

Hivatkozások

SIMAI MIHÁLY [2000]: A közgazdaságtudomány a 21. század küszöbén. Gondolatok Mátyás Antal A modern közgazdaságtan története című könyvéről. *Közgazdasági Szemle*, 57. évf. 9. sz. 741–745. o.

SZENTES TAMÁS [2003]: A fejlődélméletek története és a történelmi valóság alakulása. Megjelent: *Bekker Zsuzsa* (szerk.): *Tantörténet és közgazdaságtudomány. Ünnepi dolgozatok Mátyás Antal professzor születése 80. és tanári pályájának 50. évfordulója alkalmából.* Aula, Budapest, 387–407. o.

Nováky Erzsébet

Nováky Erzsébet az MTA doktora, a Budapesti Corvinus Egyetem professzora.